

Trønninge skoles juletræ af Ruth Thomsen

Vi var kun kommet godt i gang i Trønninge, da man begyndte at tale om, at juletræet i skolen var noget, alle så hen til. En tradition, der var aldeles fremmed for os begge to. Men det måtte vi åbenbart skyndsomst se at indrette os på.

I lærer Pedersens tid var det en fælles trønningebegivenhed - især for de mere velbjergede d. v. s. lærer Pedersens omgangskreds -.de fik en aften ud af det i lærerfamiliens stuer med en hyggelig gang kortspil. Desværre kom jeg aldrig i gang med kortspillet sammen med damerne i Trønninge; men Gunner spillede whist med de forskellige lag, hvor det bød sig.

Nu drejede det sig så om skolens juletræ. Tiden måtte være inde til at ændre lidt på de gamle traditioner. Stadig var det i 1941.D.v.s. at der var visse varer, som det allerede var vanskeligt at få f.eks. chokolade eller kakao. En af traditionerne gik på, at Storgaarden kogte en hel junge chokolade, som så blev kørt ned til skolen. Vi blev hurtigt enige om, at det var lettere at give børnene hver en sodavand. Wienerbrød og lagkage skulle der ikke røres ved. Men hvad så med de voksne inde i privaten? Vi ændrede så meget ved den tradition, at det kun var de skolesøgende børns forældre, der var velkomne. Til gengæld var ALLE skolens forældre velkomne. Det passede faktisk altid godt med, at alle 3 stuer blev fyldt til kaffebordene efter selve juletræet.

Der blev også skåret lidt i gæsterækken til stuerne, for i Pedersens tid blev deres senge brugt til babyer og andet godtfolk op sitar. var kun de søskande velkomne, der kunne klare sig selv, Det havde den virkning, at jeg hvert år sørgede for, at vore børns aflagte legetøj var i forsvarlig stand, så de 3-6 årige kunne lege med det, De ville blive kvalt inde i skolestuen mellem de store børn, når de legede rundkredslege. En af de helt fine lege - steder var trappen op til loftet. De fleste små huse i Trønninge var jo kun i et plan evt. med en stige op til loftet. - - - Og så snoede trappen sig! Alt mens ungerne tumlede i gangen og inde i stuerne evt. under bordene så nød mødrene at sidde i stuerne i de bløde stole og snakke sammen, Mændene? Ja, de var jo på arbejde. Faktisk 0 arbejdsløshed i det lille samfund; men de kom om aftenen - nyvaskede og pæne

Når børnene havde gået rundt om juletræet og sunget et par julesalmer, mens mødrene sad på bænke langs væggene, og Gunner eller pastor Zvergius havde holdt en lille juletale, trampede jeg energisk i gulvet ovenpå for at tilkendegive, at nu kom nisserne med godteposerne, Dem havde komiteens damer fyldt om formiddagen. Sidst jeg talte dem, var der fyldt 97 poser, De var nøje regnet ud. Hvor mange børn var der i familierne evt. nogle syge, som så endelig skulle have en pose, så de vidste, at vi huskede dem. Vi havde så lejet nissedragter til 2 voksne og 2 børn, som så kom ind i skolestuen med alle poserne i en legevogn, og så fik alle de søde børn hver en pose. BM. der var kun søde børn til stede. I Pedersens tid fik de også små gaver; men det fandt vi hurtigt ud af ikke kunne lade sig gøre med de bidrag folk ydede til juletræet.

Noget andet, som "tiden" også ændrede, var iuletræs-pyntens levetid. Tidligere mødtes man - efter forlydende - hos lærer Pedersens og lavede julepynt inden højtiden. Skolens juletræ var i deres tid 2. juledag, og så var alle mand af huse i skolen, også de herrer i byen som lærer Pedersen plejede at spille Lomber med.

Men; nye folk, nye skikke. Pedersens plejede så at rejse på juleferie 3. juledag; men vi skulle have huset fuldt af familien i julen, så vi ændrede DAGEN til d.21.dec., sidste skoledag før jul. Vi oparbejdede også et julepyntlager. Traditionen havde været, at børnene fik -pynten med hjem; men i virkeligheden lå det meste på gulvet bag efter og blev fejlet ud. Folks tiltagende travlhed og restriktionerne under krigen bevirkede, at vi indførte genbrug, ligesom vi afskaffede julegaver til børnene. Det var frk. Clausen, lærerinden, som det hed den gang. der plejede at stå for den sag; men hun foreslog, at vi skulle sløjfe gaverne. Tiderne var blevet sådan, at man ikke kunne få noget af værdi for de penge, som hun møjsommeligt "tiggede" sammen, når hun gik rundt i skoledistriktet med en liste og samlede ind til skolens juletræ. - En sætning, der ofte gik igen, når en af forældrene kom frem i døren lød: Du Fatter/Mutter er det ikke 2 kr. vi plejer van at gi' til juletræet? Jov!

For de penge skulle så mand af huse have fortæring i skolen. Børnene fik den gang chokolade og wienerbrød + altså gaver, mens de voksne fik kaffe og øl inde i privatlejligheden. Lidt murren blev der selvfølgelig over forandringen. Det blev sagt, at når børnene havde set det store juletræ i skolen, så regnede de ikke det mindre derhjemme for noget; men de fleste kom til flere og endnu større juletræer i Kundby forsamlingshus i løbet af juleugen. Kritikken forstummede nu også hurtigt.

Det var også en af den lille bys store begivenheder. Det blev vist ganske godt karakteriseret ved en bemærkning, som en kone kom med, efter at al aktiviteten i skolen jo stoppede i 1953, fordi den nye skolelov kom det år, og hovedskolerne blev centraliseret i Kundby, hvorved Trønninge skole blev nedlagt, Hun sagde meget mistrøstigt: "Nu er der såmænd ikk' noget ved julen mere. Tøsen skal ikk' engang ha' ny kjole. De skal jo bare over i Kærken nu. og der har de jo frakke på".

Det blev et meget fasttømret ritual, som skulle køres stramt, for at det hele kunne køre gnidningsløst i!

Der var altid 3 familier fra skolekredsen, som hjalp os med det praktiske. De "sad" i 3 år og blev skiftet ud hvert 3. år. Vi prøvede så vidt muligt at komme rundt i forældre kredsen, og da vi - viste det sig - kom til at være i Trønninge skole 17 år, og ikke som det forlød, da vi kom - kun kort tid, så snart krigen var slut - - -, så kunne vi næsten nå raden rundt. Børnene af de forældre, der hjalp os, gik meget op i, at de skulle blive bag efter og spise sammen inde i kontoret.

For at begynde baglæns - - De hjælpende familier havde ikke fået aftensmad, da de kom kl 3 for at gøre klar til Festen kl. 4. Derfor medbragte de om eftermiddagen smørebrød, som blev fordelt på fade i køkkenet og nydt i fællesskab når festen var slut. Det syntes børnene, var festens clou.

Den egentlige begyndelse var allerede tidligt om morgenen, når de hjælpende mænd hentede borde og bænke samt porcelæn i Kundby forsamlingshus og juletræ + en stor kasse æbler på herregården, Vognserup, som ligger 8 km fra skolen. Så snart det var i hus, tog mændene fat på at sætte træet i fod. Det kunne der godt gå lidt kostbar tid med, for træet var ofte for stort og tit lidt skævt, så det skulle rettes til. Det måtte ikke fylde unødigt meget i den lille skolestue, når der skulle være plads til forælderanden ude ved væggen, og børnene skulle have plads til at gå rundt omkring træet, mens de sang julesalmerne ligesom hjemme i hjemmene tre dage senere.

Når træet så var forsvarligt anbragt i den gamle hæderkronede juletræsfod, så begyndte den mere besværlige proces set fra mændenes synsvinkel. Juletræet skulle pyntes! I de aller fleste hjem er det konernes arbejde; men hvor var de da? De var ude i køkkenet og vaske porcelænet af, der var hentet oppe i forsamlingshuset. samt skylle æblerne af, som skulle fyldes i poserne sammen med anden frugt. Dem fik børnene, lige efter at de havde gået rundt omkring juletræet. Alene at fylde dem var et stykke arbejde. Det var bundter af papirposer, der skulle åbnes i en fart og fyldes. Sidste gang det skete, talte jeg - for første gang - hvor mange poser

der i grunden skulle fyldes. Der stod 97 poser! I dag er det jo ikke værd at hævne i forbindelse med det samlede antal børn i en skole. Her var endda taget mindreårige med, som af en eller anden grund ikke kunne deltage. Det ringe antal børn var jo også årsagen til, at skolerne skulle lægges sammen.

Det var et sidespring. Tilbage til julefestforberedelserne. Så snart damerne var færdige i køkkenet, skyndte de sig ind i skolestuen for at bistå med pyntningen af juletræet, og de var altid velkomne! Deres mænd fik på en eller anden måde gerne en øl i den ene hånd - en pipe eller en cigar fra skolelærerens kasse var da heller ikke afvejen. I en fart var juletræet smukt pyntet, og så ventede jeg med kaffen inde i spisestuen. Den var altid kærkommen. De kære mennesker havde jo været oppe ved o 7 tiden og passe deres dyr. Efter kaffen skyndte de sig hjem for at røgte deres hjemlige pligter og få børnene klædt i stadstøjet.

Vi slappede lidt af, kun lidt, for allerede kl 15 kom de glade ind af døren igen. Nu skulle porcelænet stilles klart og wienerbrødet og lagkagerne skæres ud. Der skulle også dækkes borde 1 alle tre stuer til de voksne.

Jeg havde en mening om, at man kunne nedbryde skellene mellem "høj og lav" ved at blande dem ved bordene. De kunne da heldigvis selv finde ud af at fordele sig, som de havde lyst til, når de nu endelig kunne mødes uden at skulle have et øje på hver finger m.h.t. børnene.

Inde i skolestuen var rækkefølgen som før nævnt meget præcist lagt. Mens børnene splintrede rundt ude i skolegården (jeg husker det kun, som at det altid var godt vejr) blev juletræet tændt og skolestuen derefter fyldt med voksne og børn. Når der så var sunget et par salmer, holdt enten Gunner eller - de sidste år pastor Zvergius - en juletale. For manges vedkommende var det den eneste juletale, de fik. Der var jo godt 3 km til kirken. Efter talen - af ca. 5 - 6 min's varighed blev juletræet ribbet for dets pynt og under en masse sjov båret ud. Så blev gulvet nødtørftigt fejlet, og der blev gjort klar til servering for børnene. De lange borde og bænke blev stillet ind. Bordene blev dækket med hvidt papir og endelig kom wienerbrødet og lagkagerne -i- sodavanderne på bordet. Kan behøvede ikke at nøde børnene til at gå til bords.

Imens fik forældrene kaffe inde i stuerne; men i øvrigt samme traktement som børnene.

Vi havde rent privat oparbejdet en smuk tradition, idet vi efterhånden havde pyntet spisestuens loft og brede vindueskarm med alle former for julepynt, ned fra loftet hang således stjerner, klokker og snebolde, alt

sammen udfærdiget af Eva og Ulrik. Vindueskarmen var fyldt med et stort nisselandskab, hvor nisserne boltrede sig på en sø bl.a. Her er et søndret spejl mægtig anvendeligt. Det kunne godt tage henvend 3 timer at få stuen, som den nu skulle se ud det år. Til gengæld tog det ikke en time at få pynten/stadsen - ikke stadset - ned; men selve arbejdet med at få spisestuen til at blive en rigtig julestue var rigeligt besværet værd. Jeg husker det år, vi ventede Bjarne. Han blev født d.5.dec.1952; men forinden var vi jo i gang med at planlægge den utraditionelle jul. Jeg var noget i tvivl om, at jeg kunne klare det pynteri; men Eva var ikke i tvivl, om at julestuen skulle pyntes." Om jeg så selv skal gøre det, så skal den stue pyntes". sagde Eva. Hun var 13 år den gang, den blev pyntet. Det var morsomt at se, at adskillige af børnene inde fra skolestuen kom listende ind. "Vi skal lige se julestuen!" Den var jo noget helt specielt. En af grundene til, at den fik sin særlige stemning var, at loftet var et mørkt træloft, og at lysekronen havde slebne glaskupler, der gav refleks som nattehimmel, Lampen var i øvrigt "pakket ind" i fehår, hvori der kravlede en masse små nisser. Men inde i skolestuen fortsatte den glade julefest. Så snart børnene var færdige med traktementet, blev bordene, og hvad der stod på dem fjernet, og så gjaldt om at komme i gang med at lege.- ikke danse , som man mange steder gjorde - . Der var i sognet nogle familier, der var stærkt knyttet til Indre Mission og som anså dans for syndigt. Deres børn skulle ikke formenes adgang til skolens juletræ. Når vi havde afslutning efter eksamen, dansede vi af hjertens lyst; men det er en anden historie, som jeg vender tilbage til senere.

Den sidste måned inden jul havde Gunner et par gange om ugen indøvet forskellige sanglege med børnene efter skoletid f. eks: Jeg gik mig over sø og land og forskellige andre kædedanse. Jeg er helt sikker på, at han nød dei ligeså meget som børnene. Han legede med de store klasser, og frk. Clausen legede med de små klasser skiftevis, Imens sad forældrene - især mødre - rundt på bænke langs væggene og så til. Der var nogle af de unge mødre, der var temmelig misundelige på børnene. Jeg indrømmer, at det aldrig faldt mig ind. Luften i skolestuen kunne godt virke noget brugt, selv om de øverste vinduer blev lukket op; men det Problem kunne børnene da ikke tage sig af, når man nu var i gang med at lege i sit fine tøj og uden overtøj og rigtig organiseret leg! Tiden fløj afsted, og inden de havde set sig om, var kl. blevet 7½. og der blev dekretet frikvarter - ud i gården et kvarters tid. Nu skulle der sættes bænke ind til filmforevisning.

Gunner havde hvert år lejet en film hos Statens Filmcentral - gerne muntre og helst lødige Når så reklamenavnet: Statens Filmcentral tonede frem på

skærmen skreg børnene navnet af fuld hals; men ellers var de lutter opmærksomhed.

Imidlertid var fædrene kommet til. Nu havde de røgtet kreaturerne derhjemme og kom i deres pæne tøj. Så viste Gunner den fremskaffede film, og var der ikke lummert før, så blev der det nu; men skidt med det, det kunne jo ikke være anderledes i den gamle skole.

Efter filmforestillingen blev bænkene sat ud for sidste gang, og børnene legede endnu en times tid, inden vi sluttede med at synge: Altid frejdig, når du går - -. Men lige da filmen var forbi, havde jeg travlt med at gå rundt i skolestuen og indbyde de fædre, der først nu var mødt op til at komme med ind i privaten og få kaffe. Noget alle jo så hen til, men ikke bare gjorde, Så var endelig det egentlige juletræ slut, og alle gav hånd og sagde - som Elna Christiansen så rigtigt udtrykte det God nat Dg pænt Tak for i aften'. Hun beklagede sig også senere over, at nu var der ikke noget ved julen mere:" Tøsen skal jo ikke engang ha' ny kjole til julen. De ska' jo bare over i kærken fra Kundby skole.

Dog helt slut var juletræet ikke endnu.

Som jeg har nævnt tidligere, var de forskellige komitedamer kommet med fade med rart smørebrød om efter middagen. Det skulle nu vederfares retfærdighed.

Fra vores køkken kom sild og frugtsalat på bordet, Det var ikke så nemt at transportere. Komiteens mad blev fordelt på diverse fade, så der ikke blev den store konkurrence om. hvis madder der nu var højest, øl og snaps fandtes mærkeligt nok altid i huset. Jeg har nogle små sort, hvide 6-9 billeder, der viser med al tydelighed, at nu er al træthed gemt langt væk for en stund, og de tilhørende børn hyggede sig gevaldigt inde i kontoret.

Hvad betød det, at kl blev både et og halv to, og de skulle op igen kl. seks?

Næste morgen kom trofaste Fie igen, og så begyndte vi at gøre hele huset rent.

Det skulle forstås meget bogstaveligt. for gæsteværelserne ovenpå blev ikke brugt til hverdag, mens børnene var små. Eva prøvede at flytte derop, inden hun fyldte 10 år; men der var alligevel for langt og for koldt og ikke mindst for mørkt om aftenen, så hun flyttede ned i soveværelset et års tid endnu. Da Ulrik blev stor nok, flyttede de sammen op i øst værelset et par år. Endelig vovede Eva sig ind over loftet og indrettede sig i vest værelset. Det var det egentlige gæsteværelse, hvor morfar og mormor nød at sove i fred og ro - langt væk fra tummelen i huset, og for morfars vedkommende

ferie fra de daglige køkkenpligter, som han p.gr. af mormors svage helbred måtte påtage sig, længe efter at han skulle være "vokset" fra det. Rengøringen d.22. begyndte altså med at gå loft og værelser efter og at varme værelserne op, så de var indbydende for de to aldrende mennesker. Stuerne neden under måtte selvsagt have en grundig omgang, ligesom gården fik en ekstra omgang; men det hele skete i forventning om, at nu stod julen lige for døren. d.23. gjaldt det om at få al julemaden, der kunne forberedes i orden, og så d.24. kom morfar og mormor og i flere år også Poul og Kesse. Og så var det JUL i Trønninge skole.

Poul forærede os et år en juleplatte. Den har påtegningen Julen 1973. Den hænger over døren i køkkenet hele året som et kært minde om hans besøg. Han sagde engang: "I og Far og Mor Ella ved slet ikke, hvor godt I har det". En af hans sidste bemærkninger til mig var, at han egentlig følte sig meget, meget ensom. Så var det dobbelt kært for ham at samles med sin nærmeste familie uden nogen krav og kritik juleaften og de nærmest følgende dage. Juleplattens motiv er en familie, der en aften kommer gående på en havegang op mod et hus, i hvis døråbning værtparret står og venter på dem for at tage imod dem. Bag ved parret skimter man et tændt juletræ. Motivet er som hentet ud af Pouls erindring om en ideel jul, som han ikke så tit havde lejlighed til at tage del i.

Vi samlede i årene fra 1941 til 57 familien til jul i Trønninge, i 1955 og -59 var det så i Kundby og fra -60 og fremefter så længe Far og mor Ella kunne rejse hen til os, d. v. s. til omkring, 1975 samlede vi dem i Fløng.

Selv om vi havde "julet" i skolestuen d.21., så var det helt lagt bag os, juleaften. Mens børnene var små. spændte vi deres nysgerrighed helt unødvendigt, er jeg senere blevet klar over, ved at de ikke måtte være med til at pynte juletræet; men det var en tradition i mange hjem - måske en opfølgning fra Hostrups: Jul i Nøddebo Præstegaard.

Mon der findes noget mere traditionsrigt end JULEN? Selv om mønsteret er det samme hos de fleste: til gudstjeneste sidst på eftermiddagen, hjem og gøre middagen klar - and eller flæskesteg med rødkål og brunede kartofler + naturligvis "hvide" kartofler og brun sauce, helst også surt og sødt til. Enkelte hjem holder på den gamle tradition med risengrød først; men de fleste bruger vist nok risalamande som dessert med kirsebærsaft til. Og så mandlen i risen! Jeg har hørt om katastrofen et sted, hvor husmoderen havde fået hakket den sammen med de øvrige mandler. Nærmest en katastrofe! - Poul og Kesse spiste sig engang syge for at få tømt skålen. Den skulle findes. Da Eva og Ulrik var mindreårige, fik de ældre ved bordet ret travlt med at distrahere dem, mens jeg smuglede en mandel ned i deres portion. Det gik fint, indtil Ulrik engang fik to mandler!

Efter julemiddagen skulle juletræet tændes og helst hurtigt, for der lå jo gaver en nasse inden under det. Igen spændte vi børnenes nysgerrighed for meget. Gunner gik ind i havestuen og tændte lysene, mens alle vi andre blev inde i stuen ved siden af. For at korte tiden af for de forventningsfulde børn fortalte Kor Ella, at nu var nissen inde og tænde lysene, så vi skulle være stille og til sidst slukke det elektriske lys og linde døren ganske lidt. så nissen kunne smutte ud, uden at vi så ham, for det kunne han ikke fordrage. Jeg spurgte børnene, da de var kommet i skolealderen, om de troede på nisserne? Nej, bestemt ikke; men det gør mormor nok, og så er det synd at skuffe hende. Der skal nok være lidt om snakken, for jeg kan endnu høre hende sige; "så I den, der smuttede den".

Ulrik har vist været ca. 5 år. da hun havde købt nogle dejlige sportsstrømper til ham; men det var jo "en blød pakke", som var ligeså meget til mor. Men som den. store psykolog hun var, fortalte hun ham med betydningsfuldhed i stemmen, at der var nylonforstærkning i foden. Knægten anede naturligvis ikke en disse om, hvad det betød; men at det var noget specielt fornemt var han da hurtigt klar over og gik nu hele stuen rundt og viste os stolt sit nye trofæ.

Jeg mener, at det var ca. samtidig, at Eva fik en yndig ternet musselinkjole af morforældrene, som hun var vældig stolt af. Den skulle på hver gang, hun skulle være lidt fin. Eva var nu meget nem at klæde-på som lille. Det var selvfølgelig en fordel, at hun havde naturlige krøller, og at det var fint blondt i flere farver, så jeg blev spurgt, om jeg farvede det? Sikken en forespørgsel! men det var i den periode, da alle små piger fik prinsesse krølle, hvis de overhovedet havde fald i håret, ellers måtte man jo se at skaffe dem det!

Eva har været ca. 5 år, da hun fik et stort ønske opfyldt. Hun fik sin egen tlf. Ellers var det et problem, at hun jo. aldrig fik lov til. At snakke i tlf., når den ringede til huset. Hendes lille tlf. kom hurtigt i brug. Inden hun skulle i seng skulle hun jo selvfølgelig på potten. Jeg kan se hende for mig sidde og fortælle sine kammerater, om alt det hun havde fået i løbet af aftenen.

Der var ellers ikke så mange børn i området; men i et af Vognserups huse boede familien Krabbe, og deres ældste datter hed også Eva og var børnenes nærmeste legekammerat. Altså blev det i Ulriks mund til: min Eva og Fam. Krabbe. De legede fint sammen i adskillige år, lige til fam. Krabbe flyttede.

Som noget meget specielt havde vi i en periode en lille børnehave i Trønninge. En dame, der var barnebarn af Gunners forgænger, havde fået uddannelse som børnehavepædagog. Af en grund, som jeg ikke kender, kom hun hjem og skulle være med til at passe hønseriet, som forældrene havde oprettet. Det udfyldte ikke rigtigt hendes tilværelse, og så etablerede hun en lille børnehave i et af hønsehusene. Der var vist aldrig nogen sundhedsmyndigheder indblandet i det. Men Eva trivedes fint derovre. Rigmor Raal, som hun hed, sagde en dag, at Eva endelig ikke måtte forsømme, for hun var den bedste af børnene til at synge, Et andet problem dukkede op. De forskellige børn havde en lille madpakke med derover. Det havde Eva selvfølgelig også; men allerede den gang var hun småttærende, så Rigmor bad om, at Eva fik en mindre madpakke med, for hun var næsten hele formiddagen om at spise den! Den blev efterhånden faktisk symbolsk for at være med i den fælles spisning trods alt.

Rigmor fik faktisk en mærkelig skæbne. Engang hun besøgte os, sagde hun, at hun da godt ville giftes; men hun var ikke særlig interesseret at få en mand. Jeg har indtryk af, at hun fik sit ønske opfyldt. Man ansatte en mand "til at hjælpe med i hønseriet, Rigmor giftede sig med ham og skiftede efternavn fra Sørensen til Raal. De adopterede en lille dreng ved navn Poul Grandjean og flyttede til Holbæk, da Rigmors forældre blev for affældige til at have hønseholdet. Rigmor fik noget børnehavearbejde i Holbæk, og Raal ordnede haver for folk; men så mistede vi kontakten med dem.